

ДІЯЛЬНІСТЬ ЗАГАЛЬНООСВІТНІХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ НА ЗАКАРПАТТІ

Анотація. Розглянуто ключові напрями державної освітньої політики та їх вплив на діяльність загальноосвітніх закладів області за останні двадцять років. Проаналізовано існуючу мережу освітніх закладів та стан їх матеріально технічної бази. Обґрунтовано необхідність здійснення реконструкції існуючих шкіл для забезпечення належних умов навчання.

Ключові слова: освітня політика, охоплення освітою, освітня діяльність, демографія, школа, реконструкція.

Для реалізації в сучасному світі, знання та вміння людини набувають першочергового значення. Для успішної діяльності не достатньо просто отримати освіту, ключовим вмінням людини в інформаційному світі є робота з інформацією. Основу освіти становить особиста мотивація та доступ до різноманітних навчальних ресурсів.

Основна роль держави в допомозі самореалізації громадян, це надання доступу до освіти та підвищення ефективності всієї освітньої системи. Забезпечення якісної освіти впродовж життя є однією з цілей програми: «Цілі Розвитку Тисячоліття: Україна 2015». Цілі Розвитку Тисячоліття були визначені на Саміті Тисячоліття ООН ще у вересні 2000 року. З того часу основними завдання держави в області освіти є підвищення рівня охоплення освітою та підвищення якості освіти в Україні. На сьогодні сформована нова стратегія розвитку освіти в Україні на 2012-2021 роки.

За цією стратегією ключовими напрямками державної освітньої політики мають стати:

- реформування системи освіти на основі філософії «людиноцентризму» як стратегії національної освіти;
- оновлення законодавчо нормативної бази системи освіти, адекватної вимогам часу;
- модернізація структури, змісту й організації освіти на засадах компетентного підходу, переорієнтації змісту освіти на цілі сталого розвитку;
- створення і забезпечення можливостей для реалізації різноманітних освітніх моделей, навчальних закладів різних типів і форм власності, різноманітних форм та засобів отримання освіти;

- побудова ефективної системи національного виховання, розвитку і соціалізації дітей та молоді;
- забезпечення доступності та неперервності освіти впродовж життя;
- формування здоров'язбережного середовища, екологізації освіти, валеологічної культури учасників навчально-виховного процесу;
- розвиток наукової та інноваційної діяльності в освіті, підвищення якості освіти на інноваційній основі;
- інформатизація освіти, удосконалення бібліотечного та інформаційно-ресурсного забезпечення освіти і науки;
- забезпечення національного моніторингу системи освіти;
- підвищення соціального статусу педагогів;
- створення сучасної матеріально-технічної бази системи освіти [1].

Основні положення державної освітньої політики будуть реалізовуватися через існуючу мережу освітніх закладів, шляхом її реорганізації та модернізації.

Розвиток освіти на Закарпатті здійснювався не так, як на інших територіях сучасної України. Така відмінність пов'язана з історією краю. Через те, що територія області була у складі п'яти державних утворень, освітня політика весь час змінювалась [2].

Під впливом історичних факторів формувалась і мережа навчальних закладів Закарпаття. Кожен історичний етап розвитку краю додавав не тільки нові школи, а й створив нові архітектурні об'єкти, що стали окрасою міст. Ці заклади, зведені ще за часів Австро-Угорської імперії унікальні. Ці королівські чоловічі та жіночі гімназії, продовжуючи традицію, й досі мають статус гімназій.

Наступний період в історії краю приніс не тільки реформи в освіті, а й розширення мережі навчальних закладів. Архітектурний образ нових споруд відображав конструктивну естетику та лаконічність чехословацького періоду. Цей період можна вважати ключовим в розбудові мережі навчальних закладів.

У радянський період розвитку Закарпаття зводились типові проекти шкіл розроблених чи адаптованих до інженерно-геологічних умов області. Такі об'єкти зводились в нових житлових районах міст. Місткість таких шкіл найчастіше була розрахована на тридцять класів.

У гірських районах області основу шкільної мережі складають малокомплектні сільські школи, початкові школи на 2-4 класи, опалення в яких і досі ведеться дровами. Слід зазначити, що за останні роки незалежної держави, зведені нові школи на кілька паралелей. Ці школи у Воловецькому, Міжгірському та Рахівському районах, за допомогою програми "Шкільний автобус", забезпечують освітою дітей з віддалених районів.

Не зважаючи на це, освітній рівень в сільській місцевості залишається низьким. Державна політика в цій області, передбачає створення освітніх округів. «Освітній округ» – структура, сформована шляхом об'єднання навчально-виховних

закладів у межах відповідних адміністративно-територіальних одиниць. Така структурна одиниця забезпечує раціональне використання ресурсної бази, інноваційних технологій та специфіки діяльності закладу [3].

Для забезпечення базовою освітою населення необхідна відповідна кількість навчальних закладів. Так, на початок 2013/2014 навчального року в області налічується 670 загальноосвітніх навчальних закладів, з них у міській місцевості—149, та сільській місцевості—521 заклад [4].

На рисунку 1 зображено динаміку зміни кількості загальноосвітніх навчальних закладів Закарпаття за останні двадцять років. За останні десятиліття кількість навчальних закладів по містах та районах області зменшилась з 723 (в 1995/96 рр.) до 670 (в 2013/14рр.). Найбільші скорочення кількості шкіл відбулись з 2009 року по 2011 рік. Загалом кількість навчальних закладів за останні десятиліття зменшилася на 8 %.

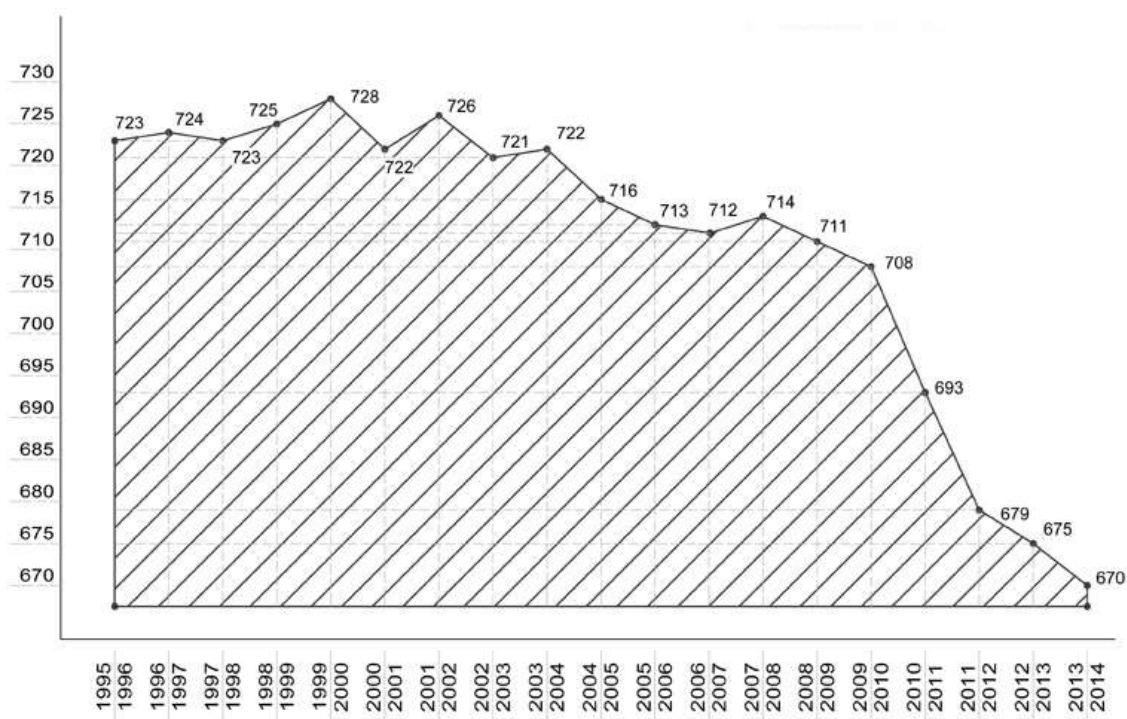

Рис.1 Кількість загальноосвітніх навчальних закладів в Закарпатській області

Розподіл шкіл по містах та районах області не однорідний. Найбільша кількість шкіл зосереджена в Тячівському районі – 77, з них – 60 шкіл в сільській місцевості. Така кількість шкіл зумовлена тим, що Тячівський район є другим за величиною районом області. Крім того, за кількістю населення, район найбільший не лише на Закарпатті, а й в Україні серед сільських районів. Найменша кількість шкіл у Воловецькому районі –22, з них –20 шкіл в сільській місцевості [4]. Незначна кількість шкіл пов’язана зі складним рельєфом гірського району та незначною густиною населення, що становить 44,8 осіб/м², це більш ніж в два рази менше ніж у Тячівському районі.

Постійних змін зазнає показник наповненості шкіл в області. На рисунку 2 зображена крива зміни кількості учнів у навчальних закладах протягом п'ятнадцяти років. У період з 2000 по 2011 рік чисельність осіб, що навчаються зменшилась на 53 тисячі. Основною причиною таких негативних змін стала демографічна криза початку 90-х років.

Позитивна динаміка останніх років зумовлена покращенням демографічної ситуації в країні та в області зокрема. Згідно даних відділу статистики області відомо, що найменша кількість новонароджених спостерігалася в 2001 році і становила 13699 осіб, коли вже у 2013 їх кількість зросла до 18491 особи. Разом з цим зростає і кількість першокласників у школах області.

На початок навчального року в області навчається 154,9 тис. осіб у віці від шести років і старших, з них 99,1% – у денних закладах комунальної форми власності, 0,6% –вечірніх та 0,3% –у приватних освітніх закладах [4].

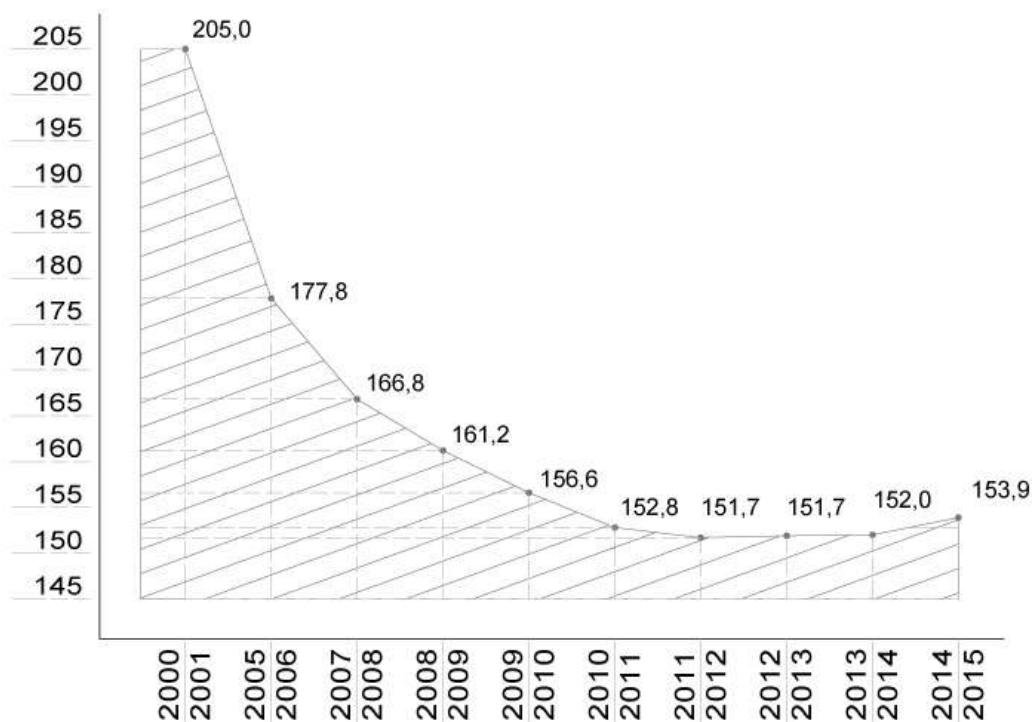

Рис. 2 Кількість учнів у денних загальноосвітніх навчальних закладах

Співвідношення кількості учнів на один денний державний загальноосвітній навчальний заклад в Закарпатті на поточний рік становить 229 осіб, це найбільший показник по західному регіону.

Важливою характеристикою, що відображає ефективність діяльності закладів освіти в області, це показник охоплення дітей середньою освітою. На рис. 4 видно, що цей показник відносно незмінний за останні кілька років.

(на початок 2013/2014 навчального року; осіб)

Рис. 3 Кількість учнів у розрахунку на один денний загальноосвітній навчальний заклад по Західному регіону [5]

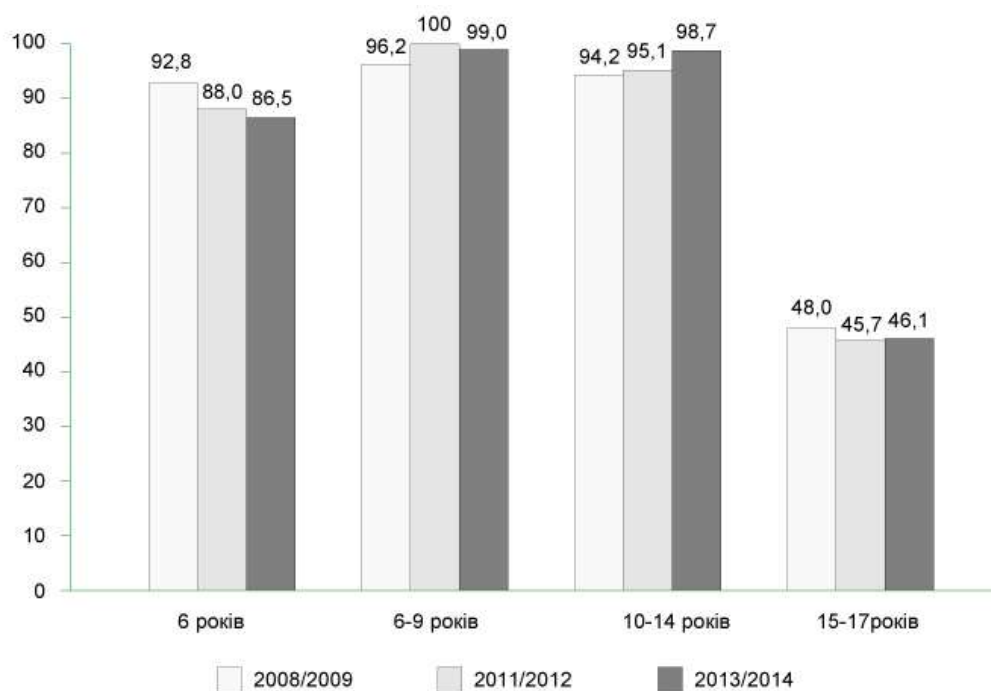

Рис. 4 Охоплення дітей середньою освітою у загальноосвітніх денних навчальних закладах

Однак цей показник не відображає стан матеріально технічної бази цих закладів. Для відображення реальної картини було проведено натурне обстеження шкіл області. Значна кількість шкіл не мають в своєму складі передбачених нормативними документами необхідних функціональних груп приміщень: лабораторії з лаборантськими, кабінети трудового навчання, фізкультурно-спортивні приміщення, приміщення харчоблоку, медичні та актові зали [6]. У деяких

з них під ці потреби переобладнано інші приміщення, чи одне приміщення виконує кілька функцій, наприклад: актової зали та обідньої зали.

Для ефективного функціонування таких шкіл необхідно провести наступні заходи:

- усунення недоліків інженерно-конструктивних елементів споруди;
- добудова і прибудова відсутніх функціональних блоків;
- реорганізація навчальних блоків молодшої школи;
- перепланування навчальних приміщень;

Реалізація даних заходів по реконструкції навчальних закладів дозволить збільшити ефективність та оптимізувати роботу існуючої мережі загальноосвітніх навчальних закладів області.

Висновок. Мережа загальноосвітніх навчальних закладів на території Закарпатської області постійно зазнавала трансформації. Основні зусилля останніх років спрямовані на забезпечення середньою освітою дітей від 6-17 років, скорочення шкіл з навчанням у дві зміни, та збільшення груп продовженого дня у школах. Створення освітніх округів в регіонах полікультурного Закарпаття може стати ресурсом збереження і відтворення національної культури та етнічної ідентичності. Для забезпечення якісною освітою необхідно провести реконструкцію значної кількості шкіл. Це дозволить забезпечити наявність всіх необхідних функціональних груп приміщень, що передбачені чинними нормативними документами та нових просторів для впровадження новітніх освітніх методів.

Література

1. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на 2012–2021 роки] // Директор школи, ліцею, гімназії. — 2011. — №6. — С. 25-43.
2. Коблик М.В. Історичні аспекти розвитку та формування мережі шкіл на Закарпатті/ М. В. Коблик, О. С. Слепцов // Всеукраїнська студентська наукова конференція: Збірник наук. праць. — Том 2. — Полтава, 2012. — С.105-112.
3. Малешко В. В. Функціонування освітнього округу як механізм оновлення шкільної мережі у сільській місцевості / В.В. Малешко // Психолого-педагогічні проблеми сільської школи. — Умань, 2012. — Вип.43 — С. 50-56
4. Загальноосвітні навчальні заклади області: [статистичний бюлетень/ред. Рябцева О. А.].— Ужгород, 2014. — С.5-25
5. Діяльність закладів освіти у Закарпатській області: [статистичний збірник/ред. Гиник Г. Д.].—Ужгород, 2014. — С.69
6. Будинки та споруди навчальних закладів: ДБН В.2.2-3-97. — Офіц. вид. К.: — 1997 . — С.6

Аннотація. Рассмотрены ключевые направления государственной образовательной политики и их влияние на деятельности общеобразовательных учреждений области за последние двадцать лет. Проанализирована существующая сеть образовательных учреждений и состояние их материально-технической базы. Обоснована необходимость осуществления реконструкции существующих школ для обеспечения надлежащих условий обучения.

Ключевые слова: образовательная политика, охват образованием, демография, образовательная деятельность, школа, реконструкция.

Abstract. Considered key areas of national education policies and their impact on the general activity of the region over the past twenty years. The existing network of educational institutions and the state of their material and technical base. The necessity of reconstruction of existing schools to provide appropriate learning environment.

Key words: educational policy, enrollment, educational activities, demographics, school reconstruction.